

Υπόθεση C-261/20

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

15 Ιουνίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesgerichtshof (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

14 Μαΐου 2020

Αναιρεσείουσα:

Thelen Technopark Berlin GmbH

Αναιρεσίβλητος:

MN

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Συμβατότητα εθνικής διάταξης για τις κατώτατες αμοιβές των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών με το υπέρτερης τυπικής ισχύος δίκαιο της Ένωσης, μεταξύ άλλων με την οδηγία για τις υπηρεσίες: άμεσο αποτέλεσμα του δικαίου της Ένωσης μεταξύ ιδιωτών.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Οδηγία 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2006, L 376, σ. 36) (στο εξής: οδηγία για τις υπηρεσίες).

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Προκύπτει από το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, το άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και το άρθρο 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123 σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά έχει άμεσο αποτέλεσμα στο πλαίσιο εκκρεμούς δίκης μεταξύ ιδιωτών, υπό την έννοια ότι δεν είναι πλέον δυνατή η εφαρμογή των περιλαμβανόμενων στο άρθρο 7 του γερμανικού Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (διατάγματος σχετικά με τις αμοιβές για τις υπηρεσίες αρχιτεκτόνων και μηχανικών, στο εξής: HOAI) εθνικών ρυθμίσεων, οι οποίες αντιβαίνουν στην ανωτέρω οδηγία και βάσει των οποίων οι καθοριζόμενες στο εν λόγω διάταγμα κατώτατες αμοιβές για τις υπηρεσίες σχεδιασμού και εποπτείας που παρέχονται από αρχιτέκτονες και μηχανικούς είναι –πλην ορισμένων εξαιρετικών περιπτώσεων– υποχρεωτικές και η περιλαμβανόμενη σε συμβάσεις με αρχιτέκτονες ή μηχανικούς συμφωνία καταβολής αμοιβής που υπολείπεται των κατώτατων αμοιβών είναι ανίσχυρη;
- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα:
 - α) Συνιστά το ισχύον στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, δυνάμει του άρθρου 7 του HOAI, καθεστώς υποχρεωτικών κατώτατων αμοιβών για τις υπηρεσίες σχεδιασμού και εποπτείας που παρέχονται από αρχιτέκτονες και μηχανικούς παραβίαση της ελευθερίας εγκαταστάσεως του άρθρου 49 ΣΛΕΕ ή άλλων γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης;
 - β) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα υπό α': Συνεπάγεται η εν λόγω παραβίαση ότι, στο πλαίσιο εκκρεμούς δίκης μεταξύ ιδιωτών, δεν είναι πλέον δυνατή η εφαρμογή των εθνικών ρυθμίσεων για τις υποχρεωτικές κατώτατες αμοιβές (εν προκειμένω: του άρθρου 7 του HOAI);

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία για τις υπηρεσίες, ιδίως άρθρο 15, παράγραφος 1, άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και άρθρο 15, παράγραφος 3.

Άρθρο 49 ΣΛΕΕ (ελευθερία εγκατάστασης).

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Bürgerliches Gesetzbuch (Αστικός Κώδικας) (στο εξής: BGB).

Gesetz zur Regelung von Ingenieur- und Architektenleistungen (νόμος για τη ρύθμιση των υπηρεσιών μηχανικών και αρχιτεκτόνων), όπως ίσχυε στις 12 Νοεμβρίου 1984 (BGBl. I, σ. 1337).

Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure) [διάταγμα σχετικά με τις αμοιβές για υπηρεσίες αρχιτεκτόνων και μηχανικών (διάταγμα περί αμοιβών αρχιτεκτόνων και μηχανικών)] όπως ίσχυε στις 10 Ιουλίου 2013 (BGBl. I, σ. 2276) (στο εξής: HOAI).

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Στις 2 Ιουνίου 2016, οι διάδικοι συνήψαν σύμβαση παροχής υπηρεσιών μηχανικού, με την οποία ο ενάγων, ο οποίος διατηρεί γραφείο μηχανικού, ανέλαβε υποχρέωση παροχής υπηρεσιών για κατασκευαστικό έργο στο Βερολίνο. Για τις υπηρεσίες αυτές, στις οποίες έχει εφαρμογή ο HOAI, συμφωνήθηκε κατ' αποκοπήν αμοιβή.
- 2 Ο ενάγων κατήγγειλε τη σύμβαση παροχής υπηρεσιών μηχανικού και εν συνεχεία εξέδωσε, τον Δεκέμβριο του 1997, τιμολόγιο για τις υπηρεσίες που παρέσχε, με βάση τις κατώτατες αμοιβές που καθορίζονται στις διατάξεις του HOAI. Η οφειλόμενη βάσει του υπολογισμού αυτού αμοιβή ήταν σαφώς υψηλότερη από τη συμβατικώς συμφωνηθείσα κατ' αποκοπήν αμοιβή. Η εναγομένη δεν εξόφλησε ολοσχερώς την τιμολογηθείσα αμοιβή. Με την αγωγή του, ο ενάγων ζητεί να του καταβληθεί το ανεξόφλητο υπόλοιπο της απαίτησής του, πλέον τόκων και εξωδικαστικών εξόδων δικηγόρου.
- 3 Η αγωγή ευδοκίμησε, ως επί το πλείστον, τόσο ενώπιον του Landgericht (πρωτοδικείου) όσο και ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Με την παραδεκτώς ασκηθείσα ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου αναίρεση, η εναγομένη εμμένει στο αίτημά της να απορριφθεί η αγωγή στο σύνολό της.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασεως περί παραπομπής

- 4 Η ευδοκίμηση της αναίρεσης που άσκησε η εναγομένη εξαρτάται από απόφαση που θα εκδώσει το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Δικαστήριο) σχετικά με την ερμηνεία των Συνθηκών.

Πρώτο προδικαστικό ερώτημα

- 5 Η έκβαση της διαφοράς εξαρτάται από το αν από την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, ήτοι του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, του άρθρου 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και του άρθρου 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, προκύπτει ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες έχει άμεσο αποτέλεσμα στο πλαίσιο εκκρεμούς δίκης μεταξύ ιδιωτών,

υπό την έννοια ότι δεν είναι πλέον δυνατή η εφαρμογή των αντιβαινουσών στην εν λόγω οδηγία εθνικών διατάξεων του ΗΟΑΙ επί της σύμβασης που συνήψαν μεταξύ τους οι διάδικοι.

- 6 Κατ' εφαρμογήν των εθνικών αυτών ρυθμίσεων, οι κατώτατες αμοιβές που προβλέπονται στον ΗΟΑΙ είναι, κατ' αρχήν, υποχρεωτικές για τις υπηρεσίες των μηχανικών και τυχόν συμφωνία μεταξύ των μερών για την καταβολή κατ' αποκοπήν αμοιβής η οποία υπολείπεται των κατώτατων αμοιβών που ισχύουν για τις συμβάσεις που συνάπτονται με μηχανικούς είναι ανίσχυρη. Τούτο συνεπάγεται ότι, βάσει των κατώτατων αμοιβών που προβλέπονται στον ΗΟΑΙ, ο ενάγων θα δικαιούται να λάβει το ζητηθέν ποσό. Ως εκ τούτου, η αναίρεση την οποία άσκησε η εναγομένη δεν θα ευδοκιμήσει.
- 7 Με την απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C- 377/17, EU:C:2019:562), το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, διατηρώντας υποχρεωτικές αμοιβές για τις υπηρεσίες σχεδιασμού των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες.
- 8 Σε συνέχεια της απόφασεως αυτής, το Δικαστήριο έκρινε επίσης, στο πλαίσιο διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει να συμφωνείται, στις συμβάσεις που συνάπτονται με αρχιτέκτονες ή μηχανικούς, η καταβολή αμοιβών που υπολείπονται των κατώτατων αμοιβών του ΗΟΑΙ (διάταξη της 6ης Φεβρουαρίου 2020, hareg Dresden, C-137/18, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:84).
- 9 Το άρθρο 7 του ΗΟΑΙ (βλ. πρώτο προδικαστικό ερώτημα) δεν μπορεί, λαμβανομένης υπόψη της προμνησθείσας απόφασης του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2019 (C-377/17), να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο προς την οδηγία υπό την έννοια ότι οι κατώτατες αμοιβές του ΗΟΑΙ, κατ' αρχήν, δεν είναι πλέον υποχρεωτικές, στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, και ότι, ως εκ τούτου, δεν απαγορεύουν τις συμφωνίες καταβολής αμοιβής που υπολείπεται των κατώτατων αμοιβών. Λαμβανομένης υπόψη της εξουσιοδοτικής διάταξης νόμου στην οποία στηρίζεται το ΗΟΑΙ, του πνεύματος και του σκοπού του, καθώς και της προφανούς βούλησης του νομοθέτη και της εκδούσας κανονιστικής αρχής, η σύμφωνη προς την οδηγία ερμηνεία θα αποτελεί, στην προκειμένη περίπτωση, contra legem ερμηνεία του εθνικού δικαίου και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να γίνει δεκτή.
- 10 Κατά συνέπεια, η έκβαση της αναιρετικής δίκης εξαρτάται, σε καθοριστικό βαθμό, από την απάντηση που θα δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα (βλ. ανωτέρω). Το ερώτημα αυτό είναι κρίσιμο για την έκβαση της δίκης. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, η αναίρεση που άσκησε η εναγομένη θα ευδοκιμήσει. Τούτο διότι η στηριζόμενη στο εθνικό δίκαιο –και υπερβαίνουσα τη

συμφωνηθείσα κατ' αποκοπήν αμοιβή– αξίωση του ενάγοντος για καταβολή αμοιβής με βάση τις κατώτατες αμοιβές του ΗΟΑΙ θα είναι αβάσιμη σε περίπτωση μη εφαρμογής του άρθρου 7 του ΗΟΑΙ, ως απόρροια της εφαρμογής του άρθρου 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες.

- 11 Το Δικαστήριο δεν έχει μέχρι τούδε αποφανθεί, στις προμνησθείσες αποφάσεις, επί του ζητήματος αυτού, αλλά το έχει αφήσει ρητώς ανεπίλυτο. Πρόκειται για αμφιλεγόμενο ζήτημα στη νομολογία και τη θεωρία, οπότε η ορθή εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης δεν είναι εκ των προτέρων τόσο σαφής («acte clair») ούτε έχει αποσαφηνιστεί από τη νομολογία («acte éclairé») ώστε να μην καταλείπεται καμία εύλογη αμφιβολία.
- 12 Το δικάζον τμήμα κλίνει προς την άποψη ότι οι κατώτατες αμοιβές του ΗΟΑΙ εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή στις εκκρεμείς δίκες μεταξύ ιδιωτών, μέχρις ότου ο εθνικός νομοθέτης και η εκδούσα κανονιστική αρχή καταργήσουν το υποχρεωτικό πλαίσιο τιμών.
- 13 Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 15 της οδηγίας για τις υπηρεσίες εφαρμόζεται και σε αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις, όπως είναι η ένδικη διαφορά (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C- 377/17, EU:C:2019:562, και της 30ής Ιανουαρίου 2018, X και Visser, C- 360/15 και C- 31/16, EU:C:2018:44).
- 14 Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι ιδιώτες μπορούν, σε ορισμένες περιπτώσεις, να επικαλούνται ευθέως τις οδηγίες έναντι του κράτους μέλους, όταν αυτές δεν έχουν μεταφερθεί εμπροθέσμως στην εσωτερική έννομη τάξη ή έχουν μεταφερθεί πλημμελώς και η διάταξη της οδηγίας είναι, από απόψεως περιεχομένου, απαλλαγμένη αιρέσεων και αρκούντως ακριβής. Οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται στην περίπτωση του άρθρου 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες.
- 15 Όπως προκύπτει από την προμνησθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2019 (C-377/17), αφενός, είναι σαφές ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν μετέφερε ορθώς στην εθνική έννομη τάξη τους περιλαμβανόμενους στην ανωτέρω διάταξη κανόνες σχετικά με τις κατώτατες και ανώτατες τιμές εντός της προβλεπόμενης στο άρθρο 44, παράγραφος 1, της οδηγίας για τις υπηρεσίες προθεσμίας. Αφετέρου, όπως έχει ήδη κριθεί από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η διάταξη αυτή φαίνεται ότι είναι επίσης, από απόψεως περιεχομένου, απαλλαγμένη αιρέσεων και αρκούντως ακριβής. Συγκεκριμένα, το άρθρο 15 της οδηγίας για τις υπηρεσίες είναι άμεσης ισχύος καθόσον, στη δεύτερη περίοδο της παραγράφου 1, επιφορτίζει τα κράτη μέλη με την άνευ αιρέσεων και αρκούντως σαφή υποχρέωση να προσαρμόζουν τις νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις τους ώστε να τις καταστήσουν συμβατές με τις προϋποθέσεις της παραγράφου 3.

- 16 Ωστόσο, κατά το δικάζον τμήμα, από τις ανωτέρω θεμελιώδεις αρχές δεν απορρέει ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες συνεπάγεται τη μη εφαρμογή των περιλαμβανόμενων στο άρθρο 7 του ΗΟΑΙ εθνικών ρυθμίσεων σχετικά με τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των κατώτατων αμοιβών ακόμη και στο πλαίσιο εκκρεμούς δίκης αποκλειστικώς μεταξύ ιδιωτών.
- 17 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μια οδηγία δεν μπορεί αφ' εαυτής να γεννά υποχρεώσεις εις βάρος ιδιώτη και επομένως δεν χωρεί επίκλησή της έναντι αυτού. Η επέκταση στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών της δυνατότητας επίκλησης οδηγίας που δεν έχει μεταφερθεί ή έχει μεταφερθεί πλημμελώς στην εσωτερική έννομη τάξη θα ισοδυναμούσε με αναγνώριση της εξουσίας της Ένωσης να επιβάλλει υποχρεώσεις με άμεσο αποτέλεσμα σε βάρος ιδιωτών, παρά το γεγονός ότι διαθέτει τέτοια αρμοδιότητα μόνο στις περιπτώσεις που της απονέμεται εξουσία έκδοσης κανονισμών. Επομένως, δεν είναι δυνατή η επίκληση οδηγίας στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ ιδιωτών προκειμένου να αποκλειστεί η εφαρμογή αντίθετης προς την οδηγία αυτή κανονιστικής ρύθμισης κράτους μέλους (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Ιανουαρίου 2019, Cresco Investigation, C- 193/17, EU:C:2019:43).
- 18 Το δικάζον τμήμα φρονεί ότι, με βάση την ανωτέρω νομολογία, πρέπει να αποκλειστεί η δυνατότητα άμεσου αποτελέσματος του άρθρου 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες στις εκκρεμείς δίκες μεταξύ ιδιωτών, πράγμα που σημαίνει ότι η εν λόγω διάταξη δεν υπερισχύει, στο πλαίσιο αυτό, έναντι των περιλαμβανόμενων στο άρθρο 7 του ΗΟΑΙ εθνικών ρυθμίσεων σχετικά με τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των κατώτατων αμοιβών.
- 19 Βεβαίως, το άρθρο 15 της οδηγίας για τις υπηρεσίες δεν επιβάλλει υποχρεώσεις σε βάρος ιδιωτών. Ωστόσο, αν γίνει δεκτό ότι η εν λόγω διάταξη έχει άμεσο αποτέλεσμα στις εκκρεμείς δίκες μεταξύ ιδιωτών, τούτο θα έχει ως αποτέλεσμα να δικαιούται ο αρχιτέκτονας ή ο μηχανικός να λάβει μόνο τη χαμηλότερη αμοιβή την οποία έχει συμφωνήσει με τον εντολέα και, ως εκ τούτου, να στερηθεί το απορρέον από το εθνικό δίκαιο δικαίωμα να λάβει ποσό αμοιβής το οποίο θα αντιστοιχεί στις κατώτατες αμοιβές του ΗΟΑΙ. Στην περίπτωση αυτή, ένας ιδιώτης θα στερηθεί δικαίωμα το οποίο αντλεί από το εθνικό δίκαιο.
- 20 Μολονότι το Δικαστήριο, στη μέχρι τούδε νομολογία του, έχει δεχθεί, σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις –στις οποίες δεν ήταν δυνατή η σύμφωνη προς την οδηγία ερμηνεία– τη μη εφαρμογή, μεταξύ ιδιωτών, εθνικών διατάξεων αντίθετων προς το δίκαιο της Ένωσης, το δικάζον τμήμα εκτιμά ότι τούτο δεν ασκεί επιρροή στην ένδικη διαφορά. Επρόκειτο για ειδικές περιπτώσεις, που δεν είναι παρεμφερείς με την υπό κρίση υπόθεση (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Αυγούστου 2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631).

Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα

- 21 Σε περίπτωση που στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα δοθεί αρνητική απάντηση, η έκβαση της διαφοράς θα εξαρτάται από την απάντηση που θα δοθεί στον προπαρατεθέν δεύτερο προδικαστικό ερώτημα υπό α' και β'. Το ερώτημα αυτό θα είναι κρίσιμο για την έκβαση της δίκης, εφόσον θεωρηθεί ότι συμπέρασμα περί μη εφαρμογής των περιλαμβανόμενων στο άρθρο 7 του ΗΟΑΙ εθνικών ρυθμίσεων σχετικά με τις υποχρεωτικές κατώτατες αμοιβές δεν μπορεί να στηριχθεί σε επιχείρημα περί άμεσης εφαρμογής του άρθρου 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας για τις υπηρεσίες.
- 22 Συγκεκριμένα, η αναίρεση την οποία άσκησε η εναγομένη θα μπορεί να ευδοκιμήσει και στην περίπτωση που η μη εφαρμογή των επίμαχων εθνικών ρυθμίσεων σε εκκρεμή δίκη μεταξύ ιδιωτών θα απορρέει από παραβίαση της ελευθερίας εγκαταστάσεως κατ' άρθρον 49 ΣΛΕΕ ή άλλων γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.
- 23 Στην προμνησθείσα απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019 (C-377/17), το Δικαστήριο άφησε ρητώς ανεπίλυτο το ζήτημα κατά πόσον το καθεστώς των υποχρεωτικών κατώτατων αμοιβών για τις υπηρεσίες σχεδιασμού που παρέχονται από αρχιτέκτονες και μηχανικούς παραβιάζει την ελευθερία εγκαταστάσεως. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η παραβίαση της ελευθερίας εγκαταστάσεως ή άλλων γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης μπορεί, κατά βάση, να έχει ως αποτέλεσμα το να μπορεί και ιδιώτης να επικαλεστεί, στο πλαίσιο εκκρεμούς δίκης με άλλον ιδιώτη, την αντίθεση εθνικών ρυθμίσεων προς το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, μια εθνική ρύθμιση είναι δυνατόν να μην εφαρμοστεί, σε περίπτωση παραβίασης του πρωτογενούς ευρωπαϊκού δικαίου, ακόμη και αν πρόκειται για διαφορά μεταξύ ιδιωτών.
- 24 Κατά την εκτίμηση του δικάζοντος τμήματος, τέτοια παραβίαση της ελευθερίας εγκαταστάσεως δεν μπορεί να αποκλειστεί, έστω και αν είναι αμφίβολο κατά πόσον το υπό κρίση ζήτημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της. Συγκεκριμένα, ο ΗΟΑΙ, με τη μορφή που ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, έχει εφαρμογή μόνο σε εσωτερικές καταστάσεις. Με βάση το ρητώς καθοριζόμενο πεδίο εφαρμογής του ΗΟΑΙ, το εν λόγω διάταγμα ρυθμίζει μόνον τον υπολογισμό των αμοιβών για τις βασικές υπηρεσίες των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών που έχουν έδρα στην ημεδαπή, στο μέτρο που οι βασικές υπηρεσίες εμπίπτουν στο διάταγμα αυτό και παρέχονται από την ημεδαπή.
- 25 Εν προκειμένω, θα μπορούσε ενδεχομένως να ασκεί επιρροή το κατά πόσον ο σκοπός της ελευθερίας εγκαταστάσεως επιτάσσει, στις έννομες σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, να μην εφαρμόζονται οι εθνικές ρυθμίσεις σχετικά με τον υποχρεωτικό χαρακτήρα των κατώτατων αμοιβών του ΗΟΑΙ επί συμβάσεων όπως η εν προκειμένω επίμαχη σύμβαση.